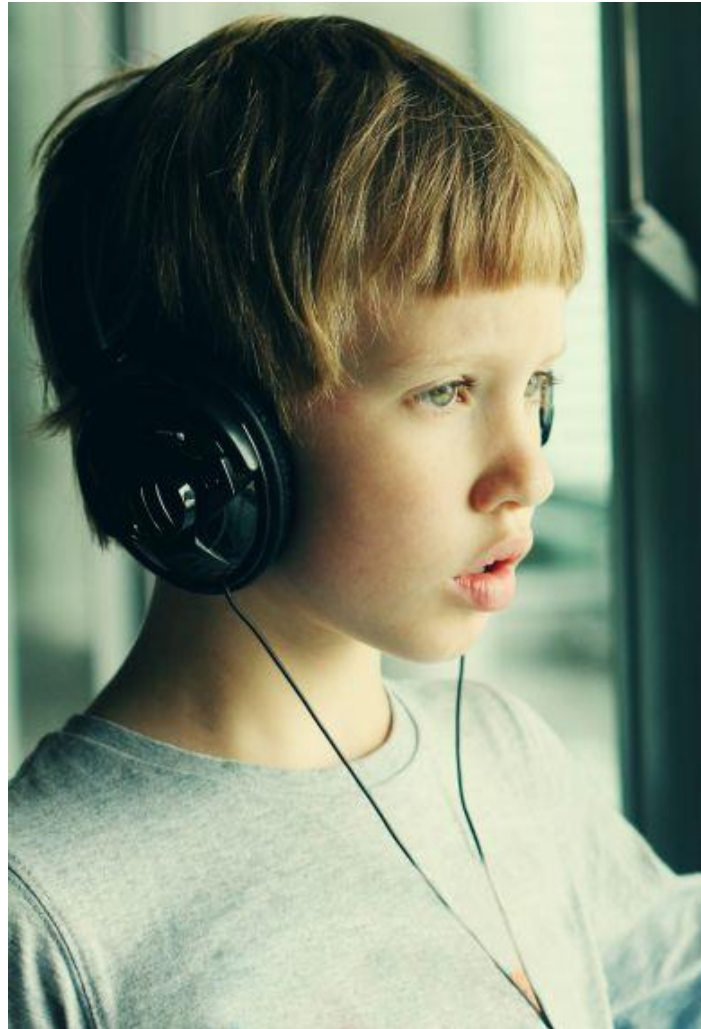

Pedagogisk opplegg for Riksteatrets forestilling

TUNG TIDS TALE

Opplegget er tilpasset elever i videregående skole men kan også egne seg for undervisning på ungdomstrinnet

Utarbeidet av Anne Holtan

Innhold

Innledning:	s. 3
Oppgaver spesielt egnet for samfunnsfagene og psykologi	s. 4 – 10
Oppgaver spesielt egnet for norskfaget	s. 11- 18
Oppgaver spesielt egnet for teaterfagene på MDD	s. 19- 25

PEDAGOGISK OPPLEGG FOR TUNG TIDS TALE

Innledning

Forfatteren Olaus Nilsen har skrevet en biografisk roman som skildrer livet med en funksjonshemmet sønn. Teaterstykket *Tung tids tale* bygger på en dramatisering av romanen med samme tittel. Boken er en sterk skildring av en svært krevende hverdag med omsorg for en gutt med en alvorlig autismediagnose, og foreldrenes kamp mot byråkratiet og et rigid hjelpeapparat.

Sønnen krever foreldrenes oppmerksomhet og omsorg døgnet rundt. Forfatteren skriver nært og ærlig om hvilke fysiske og psykiske belastninger dette medfører for foreldre som elsker sitt barn, men som må tåle å se at barnet gradvis forsvinner inn i seg selv. Et barn som lager så høye lyder at familien må gå med hørselsvern. Et barn som slår og biter i frustrasjon, som er helt uberegnelig i sin atferd men også ler høyt og synger kjærlighetssanger for sin mor.

Det handler sorg og sinne, utmattelse som følge av angst, lite søvn og stress, men først og fremst handler det om kjærlighet og en mors ønske om at også andre skal se sønnen for den han er bak diagnosen.

Boken beskriver en lang og utmattende kamp med myndighetene for å få den støtten og hjelpen familien trenger for å overleve i hverdagen og gi sønnen den beste omsorgen.

Romanen er også et sint opprør med diagnosesamfunnet, hvor behovet for å kategorisere og sette merkelapper hindrer oss i å se hele mennesket.

Tittelen på romanen og teaterstykket er lånt fra Haldis Morens Vesaas' dikt *Tung tids tale*

Det pedagogiske opplegget er spesielt tilpasset samfunnsfagene, norsk og teaterfag i videregående opplæring, men egner seg også for elever på ungdomstrinnet. Det består av oppgaver som både kan gjøres før og etter at klassen har sett Riksteatrets forestilling *Tung tids tale*

Hilsen Anne Holtan

OPPGAVER SPESIELT EGNET FOR PSYKOLOGI OG SAMFUNNSFAGENE

Før elevene begynner å arbeide med oppgavene bør de lese innledningen til det pedagogiske opplegget.

OPPGAVE 1

Gruppearbeid med rollespill

Det å få et barn med en stor funksjonshemming kan være utfordrende for hele familien. Når et barn krever tilsyn og oppmerksomhet døgnet rundt, må alle de andre tilpasse seg. Det blir liten egentid og tid til samvær med andre familiemedlemmer. Dette kan komme til uttrykk i ulike emosjonelle belastninger:

- Skyldfølelse for ikke å strekke til overfor andre familiemedlemmer, og evt. måtte sende barnet bort på avlastning.
- Sorg over å få et barn som er annerledes.
- Depresjon som følge av stress og utmattelse.
- Uro og angst for fremtiden ved erkjennelsen av at dette er en vedvarende situasjon som kanskje til og med blir mer og mer krevende ettersom barnet blir større.
- Andre søsken kan bli sjalu eller føle seg triste eller ensomme når de ikke får nok oppmerksomhet og deres behov kommer i annen rekke.

Beskrivelse av oppgaven:

Gå i grupper med 4 elever. Lag et rollespill med utgangspunkt i følgende situasjon:

Det er krise i familien. Alle kjenner på ulikt vis slitasjen ved å ha et familiemedlem med en funksjonshemming som krever mye tid og oppmerksomhet fra alle. Familien har fått tilbud om støttesamtaler og veiledning hos psykologen på et familievernkantor. Mor, far og et søsken skal alle få tid til å fortelle om sin situasjon, sine savn og bekymringer. Psykologen leder samtalen, stiller spørsmål og prøver å få familien til å finne muligheter til å forbedre situasjonen.

Forarbeid:

Bruk læreboka og nettressurser for å gjøre research om familiesamtaler/ terapi. Undersøk hvilke støttetiltak som finnes for familier som har barn med alvorlige funksjonshemminger.

<https://www.psykologforeningen.no/publikum/videoer/videoer-om-psykiske-lidelser/hva-er-familieterapi>

<https://www.kk.no/mamma/det-er-en-stor-ensomhet-68614002>

Hent inspirasjon i følgende utdrag fra manus:

EIN SKODESPELAR

Angst er pust som set seg fast i brystet. Løysinga er å puste med magen.

MAMMA

Du spring rundt med impulsane dine.

SISTE MÅNDAG I NOVEMBER

MAMMA

Eg vaknar når eg høyrer lydane dine, ser på klokka. 3:32. Blir liggande med lukka auge, eg veit at eg ikkje treng å gå inn til deg, det er ikkje frustrerte lydar, berre uregelmessige bogar av lyd som varierer både i styrke og lengde. 5:08 kjem du ut av rommet, og eg står opp og følgjer deg på badet. Eg hjelper deg av med pysj og bleie, hjelper deg på do, steller deg. Når eg har tatt ei ny bleie rundt anklane dine og sunge «oppmed bleia», og rost deg for at du gjorde som eg sa, snur eg meg for å finne fram klede, og så piler du ut døra og spring leande opp trappa. Eg stressar ikkje, for eg veit eg låste utgangsdøra og dørene inn til stove og kjøken før eg la meg i går, men eg tar meg ikkje god tid heller, og kjem etter deg med bukse, genser og sokkar i armane. Døra til lagerrommet med fryseboksen hadde eg ikkje låst, så du står alt med hendene nedi og prøver å opne ein isboks, uvitande om at eg har frose ned restane av ei suppe i denne boksen, og at det altså ikkje er is. Eg tar boksen frå deg, lukkar loket på fryseboksen, geleidar deg ut.

*(Skodespelar som spelar mamma er så utmatta att ho ikkje orkar meir
Ein annan tar over.)*

Det er seks veker sidan det gjekk i svart for meg på jobben. Eg hugsar ikkje lenger om det var gråt, raseri eller besvimelse, og om det var femte eller tiande gong. Men eg hugsar eg i eit glimt såg meg sjølv utanfrå, og oppdaga at eg hadde gamle joggesko, bukser som var for små, ansikt som var strengt, hår som var grått.

Anbefalt bruk av tid: 2 dobbelttimer 2 x 90 min.

OPPGAVE 2

Diagnosesamfunnet

Todelt oppgave med arbeid i klassen og individuelt arbeid

Blir vi sykere og sykere, eller sykeliggjør helsevesenet normale menneskelige reaksjoner?

Antall nye psykiatriske diagnoser i den amerikanske diagnosemalen DSM V økte fra 365 til 400 under siste revidering.

Beskrivelse av oppgavene:

A)

Klassediskusjon:

Forberedende arbeid til klassediskusjon og individuelt skrivearbeid:

Hør radiointervjuet fra NRK – arkiv med professor Sigmund Karterud på avdeling for personlighetsforstyrrelser ved OUS. https://www.youtube.com/watch?v=z_Yv1ag6FsU

Se også RSA videoen om hvordan utdanningssystemet skaper diagnoser

<https://www.youtube.com/watch?v=zDZFcDGpL4U>

Les deretter følgende utdrag fra manus til teaterforestillingen *Tung tids tale*:

Det er ikkje slik at eg ikkje sjølv hugsar kor vanskeleg det kunne vere. Eg hugsar at det kunne vere vanskeleg. Eg visste at eg dømte meg sjølv som ueigna mor, også før nokon ymta fram på om at du trong hjelp. Eit anna minne om eit skrikeanfall på ein leikeplass då du/ han var to, skriking som aldri tok slutt, andre småbarnsforeldre som smilte atkjennande, minnet om kva desse smila fekk meg til å føle. Smila gjorde meg trygg. Kva skulle eg med den tryggleiken? Trong eg trøyst frå andre alt då? Hadde eg alt skjønt? Visste eg, inst inne? Nei, eg gjorde ikkje det. «Inst

inne», kva er det?

Er han et vanleg barn inst inne, eller er det inst inne han ikkje er vanleg?

Pause

Ho pustar, tar sats:

Diagnosesamfunnet, må alt liksom heite noko? Kva skjedde med god, gammaldags maur i beina og makk i ræva, kvifor får ein ikkje berre vere det ein er, utan at det på død og liv må heite noko?

Diskuter følgende problemstillinger:

- Hva skyldes økningen i antall mennesker som får en psykiatrisk diagnose?
- Er grensene for hva som er "normalt" blitt snevrere?
- Trenger vi så mange diagnoser?
- Fordeler og ulemper med å få en diagnose.

B)

Individuelt skrivearbeid

Skriv et essay der du drøfter følgende problemstillinger:

Hva er normalitet?

Hvilke fordeler og ulemper har det å få en psykiatrisk diagnose?

Anbefalt bruk av tid: 90 min til forberedende arbeid og klassesdiskusjon.

Individuelt skrivearbeid leveres etter avtale med lærer.

OPPGAVE 3

Redegjør for autismediagnosen

Beskrivelse av oppgaven:

Arbeid i par

Lag et foredrag maks. 10 min. som enten kan være en podcast til innlevering, eller et muntlig fremlegg i klassen.

Elevene skal gjøre rede for autismebegrepet, ulike former for autisme og behandling/tiltak som kan hjelpe den autistiske til et bedre funksjonsnivå.

- Hvilke kriterier og kjennetegn beskriver diagnosene? Bruk evt. ICD- 10

- Gjør spesielt rede for det som kalles Atypisk eller Regressiv autisme, samt hvilke behandlingsformer og tiltak som finnes.

Forberedelse: Les utdrag fra teatermanus under og gjør research på nettet og i læreboka. Bruk også gjerne diagnosemalen ICD-10

<https://www.youtube.com/watch?v=z7NeBs5wNOA>

<https://finnkode.ehelse.no/#icd10/0/0/0/2613709>

<https://www.youtube.com/watch?v=6eS2CBMSZ4E>

MAMMA

Eg kan sjå meg sjølv tydeleg. Stolt smilande ved sida av deg på helsestasjonen, då du var først ute med å løfte deg frå golvet, med hovudet høgt heva og armane sterke og du kikka på dei bitte små kameratane dine som enno låg med nasane godt planta i dei raude rillene på matta.

Du var først til mykje. Førstemann som reiste deg og stod, støtta deg på salongbordkanten og strekte hendene innover, for å få tak i rosinene på vetlagrauten vi fekk hos eit venepar; det var restefest etter dåpen til småguten deira. Det blei kommentert at du var komen lengst av dei to små, eg var enno ikkje erfaren nok til å forstå kva eg skulle seie då, eg hadde berre mitt stolte, fjollete smil å levere. Det same smilet leverte eg, då du sat og song Mikkel Rev prikkfritt i barnevogna før du fylte to. Ei veninne med ein jamaldring, kommenterte det. Det var oppsiktsvekkande, hennar gut var ikkje i nærleiken! Eg hadde begynt å forstå at eg måtte redusere prestasjonen din, og seie at «nå nå, språket er ikkje like solid som songevna». Men det var ikkje langt ifrå. Det sa eg ikkje, men det var det ikkje.

Du lærte tidleg å snakke. Du kunne mange ord, og sette dei tidleg saman til grammatisk korrekte setningar. Du sa dei til oss. Du stilte spørsmål til oss. Den gongen visste eg ikkje at det var dette som var viktig, men det veit eg i dag. Vi snakka *saman*.

Ho ser at sonen gjer noko han ikkje skal.

MAMMA

Nei, ikkje !

Vi bør gå vidare

Vi var på veg ned på leikeplassen, de får ha ein fin ettermiddag vidare.

PAPPAEN

Ha det bra!

MAMMA

Du var slik som henne, eg var slik som han.

Då du var liten hadde du ein synthesizer på rommet ditt. Du hadde ei

hulle med leiker, ein skrivepult med teiknesaker og ei trappehylle fylt av bøker. Du pilte til og frå trappehylla og henta bok sjølv !

Sette deg i ein armkrok og bad om å bli lesen for. Mens du enno peikte og forklarte, var du alltid heilt presis og hadde detaljane klart for deg. Om det var noko du ikkje visste, så spurde du. Kva er mus på engelsk? Kva er løve på engelsk?

Bestemor jobbar i Turkmenistan

Det sa du då. Ikkje berre var det rett. Det var også tydeleg uttalt.

Eg ser videoane om og om igjen.

Sjå! (*til publikum*)

Her er en sau, han seier det, SAU, her er en sau.

Hinkel Pinkel har IKKJE hale, sjå, høyrer dere? Hinkel Pinkel har ikkje hale seier han! Det er han som seier det! Sjå! Hinkel Pinkel har ikkje hale. Eg sydde den hale der, ser dere, den halen sydde eg, for han spurte meg om kvifor menneske ikkje har hale. Kvifor har ikkje menneske hale? Og så, så ramsa han opp dyreslag, delt inn etter haletype, kort, lang, krøllete. Sjå, sjå» Han syng. To år. Berre to år! Han syng, høyr, Når Trollmor har lagt sine elleve små troll.

Daniel begynner å syngje.

Samtidig

MAMMA/Tante/familie/ensemblen

Daniel kunne lage eggerøre.

Daniel kunne hjelpe til å røre i grauten.

Daniel kunne mange dyr, for eksempel gnu.

Daniel kunne etterlyse onkel F når tante K kom åleine.

Daniel kunne kjenne att tante K på bilete. Og han kunne kommentere at han sjølv likna på henne, når han lånte pappa sine briller.

Daniel kunne syngje og treffe alle halvtonane i Blåmann.

Daniel kunne slå rytmen til songar.

Pause

Den guten treng ikkje diagnose. Den guten finst ikkje for dei som laga utgreingar.

Anbefalt bruk av tid: 2 dobbelttimer 2x 90 min.

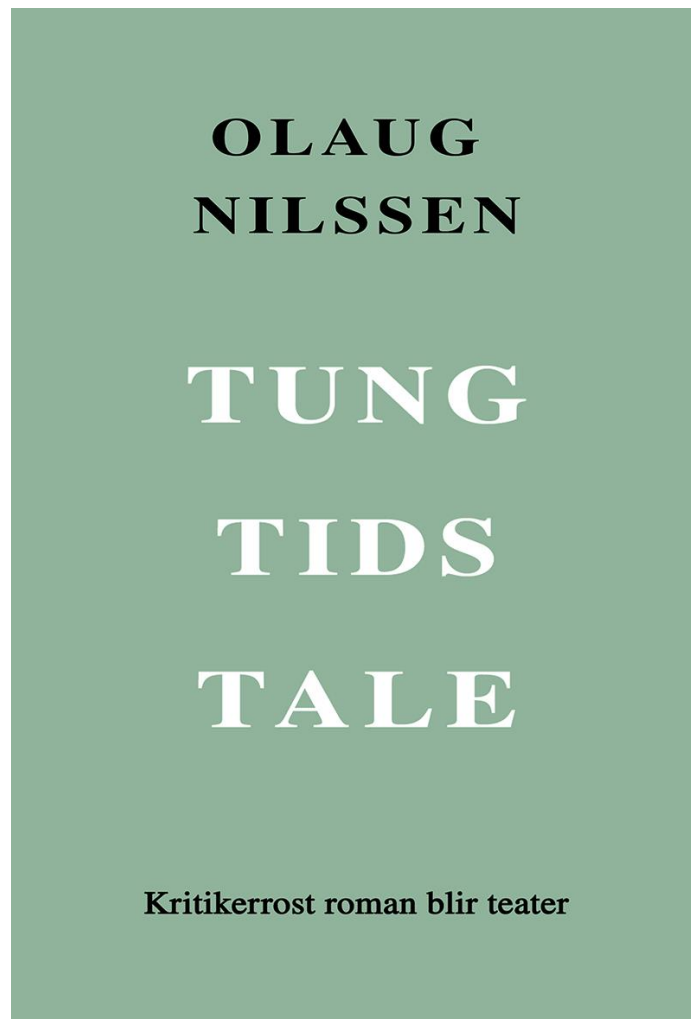
Fra læreplan i programfaget Psykologi 1 og 2

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for ulike utviklingsområder knyttet til teorier om menneskets utvikling fra unnfangelse til død
- definere helse og reflektere over livskvalitet
- drøfte begrepet normalitet i forhold til psykisk helse
- gjøre rede for vanlige psykiske kriser i ulike livsfaser, og drøfte hvordan krisene kan føre til vekst og utvikling

- forklare begrepet stress, hva som skaper stress og hvordan en kan forebygge negative stressreaksjoner
- gjøre rede for hva som kjennetegner god kommunikasjon, og demonstrere dette i praksis
- beskrive ulike former for psykiske vansker og lidelser
- forklare hvordan fysisk og psykisk helse påvirker hverandre
- gjøre rede for forebyggende psykisk helsearbeid, og diskutere behandling i et helsepsykologisk perspektiv

OPPGAVER SPESIELT EGNET FOR NORSKFAGET

TUNG TIDS TALE

- Frå diktsamlinga Tung tids tale(1945)

Før elevene begynner å arbeide med oppgavene bør de lese innledningen til det pedagogiske opplegget.

OPPGAVE 1

Individuell skriveoppgave

Tittelen på Olaus Nilsens roman og teaterstykket er hentet fra Haldis Moren Vesaas' dikt *Tung Tids Tale*. Diktet ble skrevet i 1945, rett etter 2. verdenskrig. Egoisme, fremmedfrykt og grådighet er sterke drivkrefter i krig, mens de sterkeste drivkreftene i et fredelig og godt samfunn kjennetegnes av fellesskapsfølelse og nestekjærlighet. Da handler det om at vi må dele godene, hjelpe hverandre og handle altruistisk (gjøre godt for andre uten tanke på egennytte).

I diktet oppfordrer Vesaas oss til å dele både byrder og lykke. Til å tenke *vi* istedenfor *meg*. Olaus Nilsen setter strofene til Vesaas i et nytt perspektiv. Gjennom sine hverdagsskildringer viser hun hvor tungt det er å alltid måtte bære byrden for barnet og sette sine egne behov til siden. Når belastningen blir for stor og angsten kommer, klarer vi ikke alltid å tenke *VI*. Det krever overskudd.

Beskrivelse av oppgaven:

Les Vesaas' dikt og utdraget fra teatermanuset. Skriv deretter et essay, et dikt eller en kort novelle som reflekterer forholdet mellom budskapet i diktet og utdraget fra teatermanuset.

Tung Tids Tale

Det heiter ikkje: eg – no lenger.

Heretter heiter det: vi.

***Eig du lykka så er ho ikkje lenger
berre di.***

***Alt det som bror din kan ta imot
av lykka di, må du gi.***

Alt du kan løfte av børja til bror din,

Må du ta på deg.

***Det er mange ikring deg som frys,
ver du eit bål, strål varme ifrå deg!***

***Hender finn hender, herd stør herd,
barm slår varmt imot barm.
Det hjelper da litt, nokre få forfrosne
at du er varm!***

MAMMA
*Det heiter ikkje VI i angsten
I angsten heiter det eg. Du ligg der heilt aleine.
Vill puste sånn att det forsvinn. Det forsvinn ikkje.*

MAMMA
*Nei vel, då kan eg altså søke, no er eg på veg, eg sit i bilen, så eg må
legge på.
(Liten pause)
Eg sitt berre litt stille
Så køyrer eg fort
Tenkjer på ordet vi
VI
(Pause)
Eg elsker deg
Mamma og sonen på tur.
Sonen på gjøkesteinen.*

MAMMA
*Skal mamma komme opp på gjøkesteinen?
Ho kjem nærare
Han svarar ikkje
Han står der berre.*

MAMMA
*Skal mamma også kome på gjøkesteinen?
Ho kjem nærare
Han svarar ikkje
Han står der berre.
Ser ikkje på ho.*

MAMMA *medan ho nærmar seg gjøkesteinen og klatrar opp*
Eg kan jo også kome opp. Det hadde vel vore fint, du og eg der oppe.
Ja?
Skal mamma kome opp?
Ja?
Ho står der oppe.
Han ser en annan veg. Han pratar ut. Ho blir stille.

SONEN
Det er himmel, himmel, himmel. Det er gjøkesteinen eg står på,

gjøkesteinen. Gjøkesteinen er høgt oppe. Himmel, himmel, himmel.

Mamma klatrar ned igjen og ser opp på sonen. Han står der åleine og ser.

Anbefalt bruk av tid: 90 min. skoleskriving og deretter hjemmearbeid før innlevering.

OPPGAVE 2

Rollespill

Elevene jobber i grupper på tre. De skal lage et rollespill som synliggjør hvordan språk kan virke fremmedgjørende og brukes som et middel til makt eller tilsløring.

I møte med helsevesenet og andre offentlige etater er det mange som opplever å bli møtt med et byråkratisk og teknisk språk de ikke kjenner seg igjen i. Dette kan oppleves som en form for maktutøvelse og som fremmedgjøring.

Romanen *Tung tids tale* er ikke bare en personlig skildring av krevende hverdager med et autistisk barn. Den handler om en mors kjærlighet og hennes kamp for å gi sønnen de beste oppvekstvilkår. I tillegg til døgnkontinuerlig tilsyn og utmattende omsorgsarbeid, er det nesten en heldagsjobb å skrive søknader og ta telefoner til ulike etater for å få hjelp til sønnen og familien. Det krever store ressurser å håndtere byråkratiet. I en krisesituasjon må den hjelpesøkende sette seg inn i et avansert teknisk/faglig språk med paragrafer og formuleringer.

Beskrivelse av oppgaven:

- Gruppene velger en av disse situasjonene som utgangspunkt for rollespill.
 1. Hos NAV: mor og far møter saksbehandler. De skal søke om omsorgslønn.
 2. Hos behandlingsansvarlig lege: Mor og far møter legen som redegjør for diagnosen utredningen har konkludert med.
- Elevene bør bruke litt tid på å sette seg inn i situasjonen og gjøre research på språket som brukes i søknadskjemaer og medisinsk språk. .
- Elevene skal lage dialoger med utgangspunkt i tenkte situasjoner.

- Improviser situasjonen først for å få materiale til å lage tekst.
- Rollespillet skal vise hvordan språkbruk i offentlige etater kan virke fremmedgjørende og føre til følelse av avmakt og litenhet hos den som søker hjelp.
- Rollespillene vises i klassen etter at gruppene har øvd inn tekst
- Klassen avslutter med diskusjon om språk, makt, og avmakt.

På romanens siste side er det gjengitt et brev fra Forvaltningsenheten med vedtak på søknad om omsorgslønn . Etter mange runder med søknader og ulike beskjeder om rettigheter ender søknaden med avslag. Les brevet og diskuter språkbruken i brevet og hvordan dette språket kan virke på en person som trenger hjelp i en desperat situasjon.

Forvaltningsenhet sone XXXX

Bergen, 18.05.2017

**Vedtak om nødvendig helse- og omsorgstjenester til
XXXXXX, født XXXXXX**

Vi viser til søknad om omsorgslønn datert 06.03.17,
mottatt ved forvaltningsenhet sone XXXX 15.03.17.

Videre viser vi til møte den 19.04.17 og tidligere
Vedtak om avlastning datert 28.10.16 og 01.02.17

Vi beklager lang saksbehandlingstid.

I henhold til lov om pasient – og brukerrettigheter §2-1a
har pasient og bruker rett til nødvendig helse- og
omsorgstjenester fra kommunen.

For å få tjenester må hjelpen være *nødvendig*, og det
må ligge til kommunens muligheter å yte hjelpen.

Hva som er nødvendig helse – og omsorgstjenester, er

en helse- og sosialfaglig vurdering.

Forvaltningsenheten beslutter hva som er nødvendige helse – og omsorgstjenester.

Kommunen er ikke bundet av at det er søkt en bestemt type hjelp, men ønsker skal vektlegges

Det er ikke innvilget omsorgslønn, jfr lov om helse- og omsorgstjenester § 3-6

Anbefalt bruk av tid: 2 dobbelttimer 2x 90 min.

OPPGAVE 3

Lag en podcast om biografiske romaner.

I 2017 mottok Olaug Nilsen Brageprisen for *Tung tids tale*.

Utdrag fra komitéens uttalelse om romanen:

I eit direkte, men fortetta og rytmisk språk teiknar Olaug Nilssen opp ei rekkje slåande scener som set seg fast i lesaren. Gjentakande, monotone setningar står til sisyfosarbeidet med kvardagslege rutinar og pedagogiske metodar som gir få resultat. Andra gongar flyt orda raskt og gjenskaper den emosjonelle dramatikken som kan oppstå i basketak med ein vilter unge som berre av og til gir slik respons den utslitne mora så sårt treng. Nilssen er kompromisslaus i omtalen av sosiale tabu, som det å bli slått og biten av barnet sitt. Eller angsten for å slå tilbake. Einsemda i å merke at vener ikkje vil høyre meir om den vanskelege kvardagen. Mot denne mørke bakgrunnen glimtar det fram ei og anna magisk stund av fellesskap mellom mor og barn – men utan at lesaren får gløyme slitet som har gått føre og kjem etter. Tung tids tale er ei både rå og nyansert, kamplysten og sorgtung historie om kjærleik som krev alt ein har å gi.

I de siste årene har det kommet mange biografiske romaner som har blitt hyllet og prisbelønt, men også heftig diskutert i forhold til etiske spørsmål rundt det å skrive om autentiske personer i delvis fiksjonaliserte biografiske romaner. I en familie eller blant venner som deler en historie, kan opplevelsen av oppvekst og hendelser være vidt forskjellig. Derfor kan det oppleves både som usant og kompromitterende når forfattere beskriver disse hendelsene ut i fra sin subjektive opplevelse. Flere som mener de er gjenkjennelige som virkelige personer i disse romanene, har gått ut i media med at de føler seg brukt og fornærmet. Olaug Nilsen skriver om sin språkløse autistiske sønn, som ikke kan ta til motmæle. Hun sier selv at dette er et overgrep, men at hun valgte å gjøre det for å synliggjøre situasjonen til mange familier med funksjonshemmede barn, og fortvilelsen over mangelen på forståelse og støtte fra hjelpeapparatet.

Beskrivelse av oppgaven:

Elevene skal gå i grupper med 2-3 elever. De skal lage en podcast på inntil 7 min. der de drøfter den biografiske romanen som litterært fenomen og de etiske spørsmålene rundt det å skrive om virkelige hendelser og virkelige personer. Elevene skal på forhånd sette seg inn i denne debatten og forberede seg med tanke på følgende spørsmål:

- Hvorfor skrive "virkelighetslitteratur"?
- Er virkelige historier mer interessante enn fiksjon i vår tid?
- Hvorfor tror dere disse bøkene har fått så stor oppmerksomhet?
- Kan forfattere ta seg frihet til å skrive om virkelige personer uten at disse har godkjent det?
- Kan forfattere som Olaug Nilsen ta seg rett til å skrive om sitt eget barn uten at barnet har mulighet til å uttale seg?

Les intervjuet med Olaug Nilsen der hun uttaler seg om sitt dilemma

<https://www.dagbladet.no/kultur/det-er-fremdeles-toft-a-tenke-pa-at-jeg-valgte-a-utlevere-ham/69014177>

Anbefalt bruk av tid: 2 dobbelttimer 2x90 min. og eventuelt felles lytting til podcastene i klassen

Relevante kompetansemål i norskfaget

Muntlige tekster

Vg1

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- mestre ulike muntlige roller i gruppesamtaler, foredrag, dramatiseringer, presentasjoner og framføringer.
- beskrive samspillet mellom muntlig og skriftlig språk, bilder, lyd og musikk, bevegelse,
- grafikk og design og vise sammenhengen mellom innhold, form og formål
- beskrive estetiske uttrykk i teater, film, musikkvideo, aviser og reklame og drøfte ulike funksjoner knyttet til språk og bilde

Vg2

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- analysere tekster i ulike sjangere for å kunne ta stilling til spørsmål tekstene tar opp og verdier de representerer
- skrive essay, litterære tolkninger og andre resonnerende tekster på bokmål og nynorsk, med utgangspunkt i litterære tekster og norsk tekst- og språkhistorie
- bruke ulike medier for å tolke og presentere tekster fra ulike tider

Vg3

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- sammenligne og vurdere tekster som overføres fra ett medium til et annet
- bruke kunnskap om tekst, sjanger og litterære virkemidler i egen skjønnlitterære skriving på bokmål og nynorsk

OPPGAVER SPESIELT EGNET FOR TEATERFAGENE VED MDD

Regissør Marit Moum Aune. Foto: Erik Berg

Før elevene begynner å arbeide med oppgavene bør de lese innledningen til det pedagogiske opplegget.

OPPGAVE 1

Å sende barnet sitt på institusjon

Iscenesettelser av situasjoner fra *Tung tids tale*

Beskrivelse av oppgaven:

Arbeid i grupper med 3 elever.

Gruppene skal lage 2 scener mellom

mor, leder på institusjon, og mors indre stemme.

Dere skal improvisere situasjonen først for å få skape et tekstgrunnlag. Ta gjerne lydopptak av improvisasjonen og transkriber det dere vil bruke til iscenesettelsen.

- Jobb med å bygge opp gode dialoger med dynamikk og spenning.
- Lag en enkel scenografi/rom
- Vær bevisst på bruk av virkemidler som lyd, lys, kostyme etc.
- Øv inn teksten
- Visning av iscenesettelsen for hele klassen

Lengde maks. 10.min

1. scene

Situasjon: mor er utslitt og innser at hun trenger hjelp for ikke selv å bli syk av overbelastning. Hun tar kontakt med hjelpeapparatet for å få avlastning. Hun har store betenkeligheter med å sende fra seg barnet og disse skal komme frem gjennom en indre dialog med seg selv.

2. scene

Situasjon: Mor er på besøk på institusjonen. Hun ser hvor lite det ligner på et hjem. Rommene er nakne og strippet for gjenstander, bilder og ting som preger et familiehjem.

Bruk tekstutdraget som inspirasjon:

Det er seks veker sidan det gjekk i svart for meg på jobben. Eg hugsar ikkje lenger om det var gråt, raseri eller besvimelse, og om det var femte eller tiande gong. Men eg hugsar eg i eit glimt såg meg sjølv utanfrå, og oppdaga at eg hadde gamle joggesko, bukser som var for små, ansikt som var strengt, hår som var grått.

Eg tenkte det er over.

Allereie neste dag tenkte eg: Omstrukturering er det som må til.

Tredje dag tenkte eg: Arbeidsevne er viktigare enn pleie av fasade.

Eg skreiv søknad om meir avlastning på institusjon, samstundes som det stod lesarinnlegg i avisene om at det beste for det funksjonshemma barnet er å få hjelp i heimen slik at det kan få kjærleik og samhald med foreldre og søsken. Lesarinnlegga samanlikna institusjonar med fengsel, og heldt fram familien som synonymt med tryggleik og varme. Dette er ei heilt vanleg oppfatning som det er umogeleg og utilrådeleg å snu, så det burde ikkje vippe nokon av pinnen. Heller ikkje meg. Eg søkte om femti døgn i halvåret. Femti døgn i halvåret på ein institusjon. Femti døgn i halvåret vil seie 100 døgn i året. 100 døgn i året er 27,4 % av årets døgn. På ein institusjon.

Fekk svar tidleg i november om at det var opplagt at vi trong meir avlastning. Det var dokumentert med intervju med dei tilsette på skulen,

og på Solgløtt, i tillegg til at mi beskriving i søknaden var lagd til grunn. Men vi måtte stå på venteliste, for det var ikkje ledig plass. Vi skulle få nokre ekstra timar i veka på institusjonen Vindheim, mens vi venta på fleire døgn. Eg skreiv til Vindheim og føreslo at dei skulle ta ein ekstra ettermiddag kvar veke. Dei svarte ikkje på mailen. Etter nokre dagar ringde eg og purra.

I telefonen.

STYRAREN

Det er jo vi som må ta det.

MAMMA

Fint!

STYRAREN

Men vi kan ikkje diskutere kva vekedag det skal vere, før vi har fått klarsignal.

MAMMA

Vi har klarsignal, det står i brevet at vi har fått auke frå 5 til 10 timar i veka, mens vi ventar på å få auke til 50 døgn.

STYRAREN

Ja, men.

Vi ordnar dette. Ikkje tenk på det.

MAMMA

Nøkternt innreidd, linoleumen er grå, soveromma har berre seng og skåp, og ei gardin som er festa med borrelås, slik at ingen kan skade seg på å forsøke å rive den ned. Stova har skinnssofa som det er lett å tørke av. Kjøkenet har sikkerheitsklips på alle dører. Kos er ikkje det same for alle.

Kos er ikkje det same for deg, som for meg.

Pause

Angst er pust som set seg fast i brystet. Løysinga er å puste med magen.

Anbefalt bruk av tid: 2 dobbelttimer

OPPGAVE 2:

MONOLOGARBEID

Søskenperspektivet

Hvordan er det å være søsken til et barn med funksjonshemming?

Det kan være vanskelig å få nok oppmerksomhet når man er bror eller søster til et barn med spesielle behov som krever mye av foreldrenes tid.

- Kanskje de ikke har tid til å følge opp lekser eller fritidsaktiviteter i like stor grad som andre foreldre.
- Kanskje du ikke får nok plass og tid til å snakke om deg selv og dine problemer/bekymringer fordi det alltid er noen som trenger foreldrene dine mer.
- Kanskje er det vanskelig for venner å forstå din situasjon
- Kanskje du kjenner på et stort ansvar
- Kanskje du kjenner på en stor kjærlighet og takknemlighet

Beskrivelse av oppgaven:

Elevene skal jobbe med monologer som skal vises i en eller annen form for klassen.

De skal skrive teksten selv med utgangspunkt i hvordan det kan oppleves på godt og vondt å være søsken til et funksjonshemmet barn.

Monologen kan være et dagboksnotat, et blogginnlegg, eller en betroelse til en de har tillit til. Den kan fremføres live eller som f.eks som en videoblogg.

Monologen skal være maks. 7 min.

Les historien om Trude som har en bror med Downs syndrom:

<http://www.parorendesenteret.no/min-historie/trude-har-ein-bror-med-downs>

Anbefalt bruk av tid: 3x 90 min.

OPPGAVE 3

Eksperimenter med teaterformer.

Beskrivelse av oppgaven:

Del klassen inn i 3 grupper. Gruppene skal lage en miniforestilling med utgangspunkt i tekstutdraget under. Teksten har ikke noe klart narrativ og elevene skal selv velge hvordan teksten iscenesettes i forhold til hvilken teaterform de velger å bruke.

De tre gruppene skal bruke ulike teaterformer: klassisk dramatisk form, episk form og eksperimentell form. Forestillingen skal vare ca. 10 min og vises i klassen. I etterkant av visningen diskuterer og reflekterer klassen over bruk av virkemidler, spillestiler og dramaturgiske grep i forhold til de ulike teaterformene.

Mamma serverar kaffi.

MAMMA

Kaffi? Mjølk.

Her bor vi.

Mamma blir skubba av sonen.

Mamma skubbar ikkje. Sonen skubbar meir og meir.

MAMMA

Det er ikkje noko verre om eg går til grunne enn om andre går til grunne.

Eg har ikkje noko meir rett til å ikkje gå til grunne, sjølv om eg kan tale vår sak.

MAMMA

Eg kan jo i det minste tale- altså tale vår sak.

DEI ANDRE

Det kan du.

Sonen spring rundt. Og skubbar og skubbar.

Ho forsøker gje motstand og roe han ned medan ho vill fortelja til publikum og de andre på scenen, som er «heime» hos henne.

MAMMA

Men det er mykje som er fint, mange lukkelege augneblinkar.

DEI ANDRE

Ja nettopp.

MAMMA

Ja, det er det verkeleg.

Ho vill helle meir kaffi, men blir skubba, så ho spill kaffien på dei andre

Dei ler som for å unnskylda henne

DEI ANDRE

Ein blir jo meir

MAMMA

Meir

DEI ANDRE

Glad i dei barna

MAMMA i eit høgare gir.

Eg orkar ikkje tala vår sak, men så gjer eg det likevel.

DEI ANDRE veldig fort

Ein blir jo meir glad i dei barna som er annleis

Mamma ser veldig sint ut.

MAMMA krakilsk

Eg må handle no. Eg må skrive handlelista. Eg sorterar etter kvar varane står i butikken. Eg har system! System er bra. Eg sorterar matvarane i handleposene også , etter kva rom de skal i huset.

Eg må handla. Takk for besøket.

Gjestane takkar for seg.

DEI ANDRE

Takk for kaffin.

Gjestane går.

Ho sett seg i bilen med sonen i baksetet.

MAMMA

Men så orkar eg likevel, ikkje berre orkar, eg må, eg lar det velte ut som ei høg, hakkete sirene, UTAGERING SJØLVSKADING AVFØRING alltid upassande bresteferdig, alltid uartikulert TIMEVIS MED LYDAR NATT SOM DAG. Venene mine rømmer unna, ALT I MUNNEN, GIFT, SIGARETTSNIPAR, STEIN dei skvett redde inn i lukka ansikt ALLE

TING BLIR ØYDELAGDE og kjem ikkje ut.

Telefonen ringer.

SAKSHANDSDAME

Hei, det er frå Forvaltningen.

Sakshandsdama sitt i åpent kontorlandskap.

MAMMA

Det var en annan eg prata med sist.

Anbefalt bruk av tid: 2 x 90 min

Relevante kompetansemål fra læreplan i følgende fag ved MDD

Teaterproduksjon 1 og 2 og Teaterensemble.

Skuespillerutvikling

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- bruke grunnleggende skuespillerteknikk med vekt på utvikling av kropp og stemme
- vise evne til å oppnå partnerkontakt
- bruke ulike typer tekster i arbeid med stemmetrening og formidling
- beherske grunnleggende skuespillerteknikk og skape et selvstendig uttrykk

Scenisk formidling

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- gjøre rede for bruk av ekspressivitet i skuespillerens uttrykk
- bruke ulike spillestiler i forhold til scenisk form
- eksperimentere med sceniske virkemidler i forhold til rolle og scenisk handling
- drøfte spillestil, virkemidler og tilnæringsmåter

Teaterteori og -analyse

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- analysere og tolke forestillinger og skrive teateranmeldelser